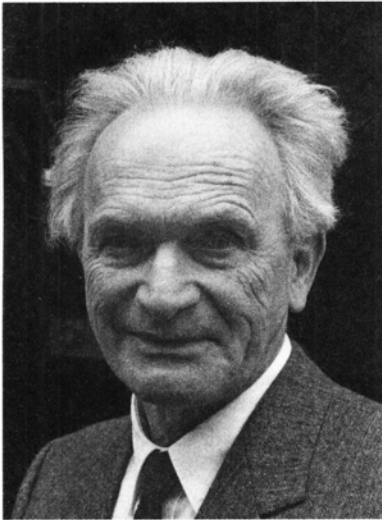

ROZSTANIA • OBITUARIES

WSPOMNIENIE O ZYGMUNCIE HOLCERZE (1925–2004)

A remembrance of Zygmunt Holcer (1925–2004)

W rozwoju różnych dziedzin wiedzy niekiedy znaczne zasługi mają osoby, nie będące z daną dziedziną wiedzy związane poprzez pracę zawodową, czy uzyskane specjalistyczne wykształcenie. Przykładem takiej wyjątkowej postaci był dla nas, pracowników Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, znany krakowski kolekcjoner i badacz skamieniałości Zygmunt Holcer.

Urodził się w Krakowie 10 listopada 1925 roku. Tutaj przed początkiem drugiej wojny światowej, w latach 1931–1937 uczęszczał do Szkoły Ćwiczeń przy Państwowym Seminarium Nauczycielskim Męskim im. Ks. Grzegorza Piramowicza, a następnie rozpoczął naukę w Gimnazjum Nowodworskiego, znanej szkole istniejącej od XVI w. Od 1939 roku do początku 1943 roku z powodu likwidacji przez władze okupacyjne szkół stopnia średniego uczęszczał

na Kursy Przygotowawcze dla Szkół Zawodowych Stopnia Wyższego, a następnie kontynuował naukę w Szkole Przemysłu Artystycznego (Staatliche Kunstgewerbeschule in Krakau), powstałej w miejsce zlikwidowanej Akademii Sztuk Pięknych. Nauka ta wiązała się z jednej strony z plastycznymi zdolnościami Z. Holcera, z drugiej w pewnym stopniu dawała „gwarancję” uniknięcia przez męską część młodzieży poboru na roboty przez okupanta. Lata młodości przypadające na czas wojny wiązały się dla Niego z bardzo ciężkimi doświadczeniami. W związku z działalnością w podziemiu został aresztowany przez Niemców w lutym 1943 roku i w tym samym miesiącu przewieziony z wyrokiem śmierci do obozu koncentracyjnego Auschwitz, gdzie poddawany był tak zwanym eksperymentom medycznym. Następnie od października 1944 roku przebywał w obozach koncentracyjnych w Buchenwaldzie, w Ohrdrufie i Flossenbergu. Do obozu w Auschwitz trafił także jego ojciec – Mieczysław.

Po oswobodzeniu w maju 1945 roku powrócił do Krakowa. Tu zdał egzamin gimnazjalny, a następnie w lipcu 1946 roku uzyskał w Liceum Ogólnokształcącym im. Henryka Sienkiewicza świadectwo dojrzałości. Studiował na utworzonym w 1945 roku Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Całość pracy zawodowej Z. Holcera była związana z uzyskanym wykształceniem wyższym z zakresu biologii i wiązała się z mikrobiologią. W latach 1948–1951 pracował w Instytucie Gruźlicy w Krakowie, następnie w sanatorium przeciwgruźliczym dla dzieci w Rabce i później od 1954 roku w Krakowskiej Wytwórni Surowic i Szczepionek.

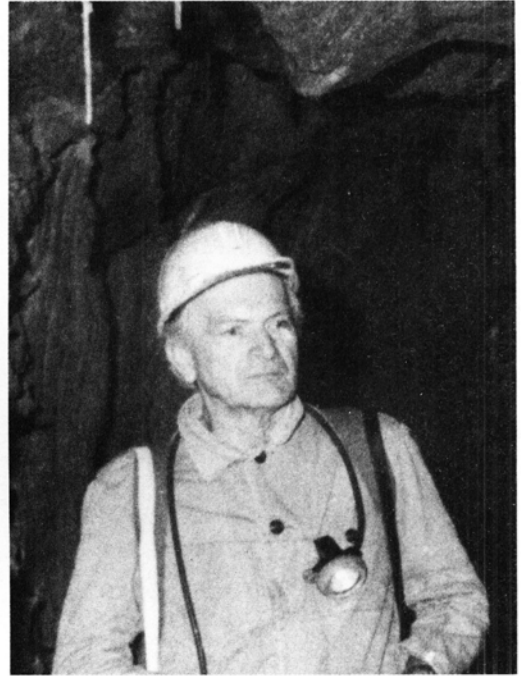
W roku 1981 przeszedł na emeryturę i, jak sam wspominał, szukał sobie nowych zainteresowań i zajęć. Wśród tych, które kontynuował lub zaczął intensywniej rozwijać po przejściu na emeryturę znajdowały się geologia, historia wraz z archeologią i fotografia artystyczna. Wśród rozlicznych zainteresowań szczególną uwagę Z. Holcera budziły minerały i skały związane z wulkanizmem, a przede wszystkim różne postaci krzemionki, w tym agaty i zmineralizowane

drewna. Były one najliczniej reprezentowane w jego liczącej wiele tysięcy okazów kolekcji geologicznej.

Zasadniczą częścią zbiorów paleobotanicznych Z. Holcera jest unikatowa w skali Polski kolekcja zmineralizowanych szczątków roślinnych, głównie drewna, na którą składają się okazy z wszystkich kontynentów, w tym liczne skamieniałości z różnych stanowisk w Polsce. Ponadto zbierał skamieniałości roślin karbońskich zachowane w postaci uwęglin, odcisków oraz odlewów i ośródek. Wybrane części tej kolekcji były wielokrotnie prezentowane i nagradzane na wystawach minerałów i skamieniałości, między innymi w czasie kolejnych edycji odbywającej się cyklicznie na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie Międzynarodowej Wystawie i Giełdzie Minerałów, Skamieniałości i Wyrobów Jubilerskich oraz na imprezach z cyklu „Wawelstone” w Krakowie. Swoje zbiory geologiczne prezentował na ponad 30 wystawach w różnych miastach. Otrzymał 25 nagród za pierwsze lub drugie miejsce w konkursach na najlepsze ekspozycje w ramach tych imprez. Jego zbiory były także prezentowane na wystawach zagranicznych oraz czasowych ekspozycjach w krakowskich muzeach oraz Galerii Osobliwości „Este” przy ul. Sławkowskiej 16, założonej przez zaprzyjaźnionego z nim innego krakowskiego kolekcjonera skamieniałości i minerałów – Zbysłuta Grzywacza (1939–2004). Zawsze starał się o odpowiedni komentarz i stosowną szatę graficzną dla swoich ekspozycji. Wszystko to przygotowywał samodzielnie z wielką starannością.

Wybrane okazy ze swojej kolekcji prezentował także na ćwiczeniach z kursu Paleobotanika prowadzonego w Uniwersytecie Jagiellońskim przez Instytut Botaniki. Zawsze z dużą życzliwością odpowiadał na nasze zaproszenie do udziału w tych zajęciach. Widać było, że prezentowanie własnych zbiorów, o których umiał świetnie opowiadać, sprawia mu przyjemność.

Od połowy lat 90. wielokrotnie wspólnie wyjeżdżaliśmy w teren, zwykle w grupie kilku osób, aby zbierać okazy flory karbońskiej z różnych stanowisk w Górnośląskim Zagłębiu Węglowym. Był też zaangażowany w sprawy badań i ochrony

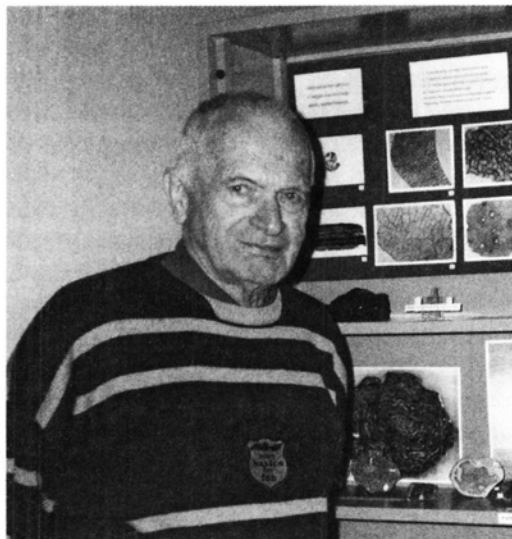

Ryc. 1. Zygmun Holcer w kopalni soli w Wieliczce, 2003 rok (ze zbiorów Rodziny).

Fig. 1. Zygmun Holcer in salt mine in Wieliczka, 2003 (from Family collection).

stanowisk zmineralizowanych drewnien z Roztocza, współpracując z dr hab. Danutą Zdebską z UJ i dr. Bolesławem Brzyksem z AGH. Jego zbiory posłużyły opracowaniu taksonomicznemu tych drewnien, dokonanemu w ramach rozprawy doktorskiej Marzeny Kłusek z AGH.

Zygmun Holcer zdecydował się przekazać w całości swoją kolekcję paleobotaniczną do Zakładu Paleobotaniki Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tutaj też, po przewiezieniu zbiorów, przychodził niemal codziennie do pracowni przy ul. Kopernika 31 i przez szereg miesięcy porządkował i opracowywał dokumentację swojej kolekcji. Brał czynny udział w pracach koncepcyjnych i technicznych związanych z powstaniem zawierającej liczne okazy z jego kolekcji ekspozycji otwartego w styczniu 2003 r. Muzeum Paleobotanicznego IB UJ. Tu właśnie energia, zapał do pracy i jednocześnie doświadczenie z przygotowywania licznych ekspozycji oraz zmysł artystyczny Z. Holcera

Ryc. 2. Zygmunt Holcer w Muzeum Paleobotanicznym Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego obok przekazanych przez siebie okazów skrzemionkowanych pędów karbońskich paproci z rodzaju *Psaronius* (ze zbiorów Rodziny).

Fig. 2. Zygmunt Holcer in Palaeobotanical Museum of Institute of Botany, Jagiellonian University (Cracow) by silicified specimens of Carboniferous fern *Psaronius* from his collection (from Family collection).

okazały się być nieocenione. Pozostałe części swojej kolekcji geologicznej przekazał do Muzeum Geologicznego Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz Muzeum Przyrodniczego Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie.

Był aktywnym członkiem Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk o Ziemi. Działal też aktywnie w stowarzyszeniach kombatanckich. Był członkiem Polskiego Towarzystwa Fotograficznego i Krakowskiego Towarzystwa Fotograficznego. Swoje prace prezentował na kilkunastu wystawach fotograficznych w Polsce i za granicą. Brał udział w pracach Sekcji Architectura Militaris przy Komisji Urbanistyki i Architektury PAN Oddziału w Krakowie. Był autorem publikacji z zakresu historii. W ostatnich latach życia w sposób szczególnie interesował się między innymi historią Grodziska w Ojcowskim Parku Narodowym.

Zygmunt Holcer został kilkunastokrotnie

uhonorowany odznaczeniami i medalami, między innymi w 1984 roku Krzyżem Kawalerskim i w 1990 roku Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, złotą odznaką „Za zasługi dla Ziemi Krakowskiej” w 1985 roku, a także Krzyżem Oświęcimskim w 1987 roku i w 1995 roku medalem Stowarzyszenia Maksymilian-Kolbe-Werk. Zmarł 17 lipca 2004 roku w Krakowie. Pogrzeb odbył się 23 lipca 2004 roku na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Zygmunta Holcera pamiętam jako osobę o wielkiej pogodzie ducha, pełną życzliwości i energii do pracy. Zawsze w interesujący sposób potrafił prowadzić rozmowę dzieląc się własnymi obserwacjami i szeroką wiedzą na różne tematy. Był jednocześnie osobą o wielkiej kulturze osobistej.

We wspomnieniu wykorzystano informacje uzyskane dzięki uprzejmości Pani Teresy Małkowskiej-Holcerowej oraz informacje zawarte w biogramie:

MAŁKOWSKA-HOLCEROWA T., SKOWROŃSKI A. 2006. Zygmunt Holcer 10.11.1925–17.07.2004. *Mineralogia Polonica* 37(1): 75–77 (tekst w języku angielskim).

Spośród szeregu publikacji z zakresu medycyny, historii i geologii, których autorem lub współautorem był Z. Holcer, jedna dotyczyła botaniki – tafonomii roślin:

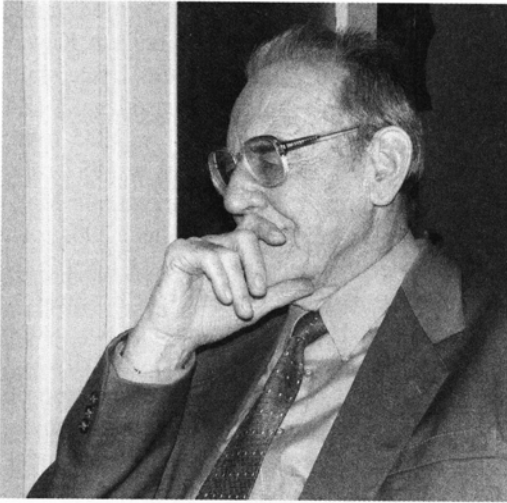
HOLCER Z., PAWLIKOWSKI M. 1994. Badania mineralogiczne skrzemionkowanych pni i arkozy kwaczańskiej. *Archiwum Mineralogiczne* 50(1): 69–88.

Sławomir FLORJAN

DR STANISŁAW PELC (1931–2011)

Dr Stanisław Pelc (1931–2011)

Stanisław Maciej Pelc urodził się 6 września 1931 roku w Tarnobrzegu, w rodzinie inteligentnej. Jego ojciec był prawnikiem, a mama nauczycielką geografii. Ród Pelców wywodzi się z Nowosielec koło Rudnika nad Sanem, a jego historia sięga czasów Potopu szwedzkiego. Rodzina Pelców była dość liczna. Najbliższą była żona Alicja, z zawodu chemik (pracowała w Instytucie Ekspertyz Sądowych, a później na

Ryc. 1. Dr Stanisław Pelc (fot. A. Pelc).

Fig. 1. Dr Stanisław Pelc (phot. A. Pelc).

Politechnice Krakowskiej – zmarła we wrześniu 2010 roku), syn Tomasz (elektronik-informatyk) z dwójką wnucząt – Izabelą i Michałem oraz córka Agnieszka (architekt).

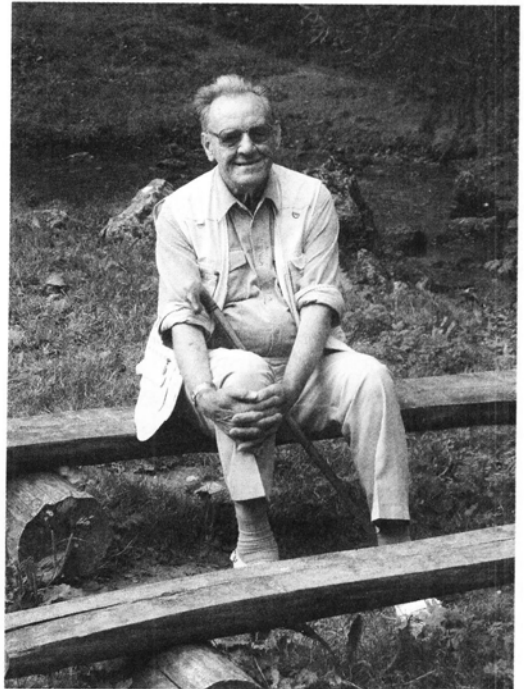
Po wojennej tułaczce Pelcowie krótko mieszkali w Rozwadowie i Jaworznie, ostatecznie osiedli w Krakowie. Stanisław Pelc do szkoły podstawowej uczęszczał w Wadowicach i Rozwadowie, a do gimnazjum w Rozwadowie i Jaworznie. W Jaworznie w 1950 roku zdał maturę i rozpoczął studia biologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pracę magisterską pt. „Roślinność wschodniej części Beskidu Małego” przygotował na seminarium prof. Bogumiła Pawłowskiego.

Studia ukończył w roku 1955 i we wrześniu tegoż roku mgr Stanisław Pelc podjął pracę w ówczesnej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. W Katedrze (później Zakładzie) Botaniki Instytutu Biologii Wyższej Szkoły Pedagogicznej (obecnego Uniwersytetu Pedagogicznego) w Krakowie przepracował 41 lat, do emerytury, na którą przeszedł w 1996 roku.

Na początku pracy naukowej zajmował się zagadnieniami florystycznymi i geobotanicznymi w Beskidzie Małym, na Pogórzu Cieszyńskim, później także w Pieninach. Ten kierunek badań tłumaczy jego zamiłowanie do wędrowek, a także zacięcie do prowadzonych prac terenowych,

które umożliwiały dobra kondycja fizyczna. Wyniki badań geobotanicznych przedstawił jako rozprawę doktorską pt. „Charakterystyka geobotaniczna Pogórza Cieszyńskiego” (promotorem był doc. dr K. Kostrakiewicz). Stopień doktora uzyskał w 1965 roku.

Prace terenowe w Pieninach zwróciły Jego uwagę na dwa zagadnienia. Kontynuując przedwojenne prace prof. Jana Walasa o wędrowkach roślin wzdłuż rzek tatrzańskich, badał florę żwirowisk Dunajca. Ustalił, że tatrzańskie i pienińskie gatunki roślin naczyniowych pojawiają się aż do Starego Sącza (Pelc 1973). Zainteresował się wtedy karpologią i opracował charakterystyki diaspor takich taksonów, jak: *Crataegus* L., *Malus sylvestris* Mill., *Pyrus communis* L. i *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. (Pelc, Ptak 1981, Pelc 1984). Jednocześnie zwrócił uwagę na rolę diaspor w rozprzestrzenianiu gatunków aluwiami Dunajca. Wyniki badań w tym zakresie

Ryc. 2. Stanisław Pelc – ostatnie spotkania z przyrodą (fot. T. Pelc).

Fig. 2. Stanisław Pelc – last meetings with nature (phot. T. Pelc).

przedstawił w 1983 roku w pracy habilitacyjnej pt. „Owoce i nasiona we współczesnych osadach Dunajca w rejonie Pienin i przełomu beskidzkiego” (Pelc 1983). Niestety podjęte starania uzyskania stopnia doktora habilitowanego nie skończyły się pomyślnie.

W 1982 roku wspólnie z Waławem Cabajem, geografem, który zainteresował się sedymentacją składników organicznych w środowisku rzeczonym, rozpoczął prace nad tym zagadnieniem. Podjęte wspólnie badania z zakresu tafonomii zaowocowały 21 publikacjami (np. Cabaj, Pelc 1986, 1991a, b, 1999, Bryndal et al. 2003, Marglewski et al. 2003). Po latach pracom tym towarzyszyła wspólna refleksja: „gdybyśmy się tak spotkali kilka lat wcześniej, może inaczej potoczyłyby się nasze zawodowe losy”.

Pracę naukową dr. Pelca przerwała choroba oczu, niemożliwiająca korzystanie z mikroskopu, potem przyszła emerytura. Kilka tygodni przed śmiercią zaniemógł Mu ocalony niegdyś przez Niego przed kasacją (wówczas bezmyślnie niszczenie młotkiem) stary, liczący pewnie ze 100 lat mikroskop. Pierwszy, na którym pracował w Instytucie Biologii. Jakaż to była okazja do wspomnień, niestety już ostatnich.

Stanisław Pelc bardzo skrupulatnie wypełniał swoje obowiązki dydaktyczne, zawsze dla studentów miał czas, myślę, że nawet niejednokrotnie ze szkodą dla własnej pracy naukowej. Jeden z Jego uczniów, dr Marek Guzik, wspomina dr. Pelca jako wnikliwego obserwatora przyrody i przewodnika, a zajęcia terenowe przez Niego prowadzone jako fascynujące spotkanie z naturą. W pamięci pozostały także zajęcia laboratoryjne, podczas których studenci podziwiali, jak rysuje i lewą i prawą ręką – obiema równie precyzyjnie. Dowodem zaangażowania w dydaktykę są skrypty, np.: *Morfologia okrytozalążkowych – Angiospermae* (Pelc, Stuchlikowa 1989) czy rozdział w *Kluczach dydaktycznych do rozpoznawania wybranych elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego Polski* (Piskorz 2004). Ogromnym wkładem w dydaktykę było również zorganizowanie zielnika opartego w dużej części na zgromadzonych przez siebie okazach roślin (ponad 8000 arkuszy) oraz imponującej

kolekcji nasion i owoców. Zielnik i zbiór diaspor są obecnie przechowywane w Zielniku Instytutu Botaniki i Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (KRA).

Staszek był zapalonym fotografem. Jego piękne zdjęcia storczyków opublikowane zostały np. w znanej monografii *Przyroda Pienin w obliczu zmian* (1982). Miał talent rysunkowy, prace karpologiczne zilustrował swoimi precyzyjnie wykonanymi rysunkami.

Zmarł 15 czerwca 2011 roku, pochowany został na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Pożegnała Go rodzina oraz liczne grono przyjaciół, kolegów i uczniów.

Urszula BIELCZYK, Waław CABAJ

WYBRANE PRACE DR. STANISŁAWA PELCA

- PELC S. 1973. Wędrowki roślin aluwiami Dunajca na odcinku Czorsztyn – Stary Sącz. *Fragm. Florist. Geobot.* **19**(2): 175–196.
- PELC S., PTAK K. 1981. Development and structure of hawthorn seeds (*Crataegus* L.) from species occurring in Poland. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **50**(3): 409–417.
- PELC S. 1983. Owoce i nasiona we współczesnych osadach Dunajca w rejonie Pienin i przełomu beskidzkiego. *Prace Monograficzne WSP, Kraków* **59**: 1–110.
- PELC S. 1984. Morphology and structure of wild apple (*Malus silvestris* Mill.), common pear (*Pyrus communis* L.) and *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. seeds. *Acta Soc. Bot. Poloniae* **53**(2): 159–170.
- CABAJ W., PELC S. 1986. Odzwierciedlenie współczesnej roślinności w diasporach z osadów sztucznego zbiornika w Olsztynie koło Częstochowy. *Folia Geographica. Series Geographica-Physica* **18**: 121–136.
- PELC S., STUCHLIKOWA B. 1989. Morfologia okrytozalążkowych – Angiospermae. Wstęp do oznaczania. Wydawnictwo Naukowe WSP, Kraków.
- CABAJ W., PELC S. 1991a. Seeds and fruits from sediments of a recent landslide lake in the Wetlinka river valley (the planned Sine Wiry reserve). 1991. *Ochr. Przyr.* **49**: 31–52.
- CABAJ W., PELC S. 1991b. Zmiany zalesienia Ścigockiego Potoku (Krościenko nad Dunajcem) w świetle profilu karpologicznego i przekazów historycznych. *Geologia, AGH* **17**(1–2): 127–153.
- CABAJ W., PELC 1999. Odtwarzanie szaty leśnej w górach – aktualizm, interpretacje. *Problemy Zagospodarowania Ziemi Górskich* **45**: 171–177.

BRYNDAL T., CABAJ W., MARGIELEWSKI W., PELC S. 2003. Record of the Holocene palaeoenvironmental changes in a Carpathian landslide: A case study of the Sikiarczyna landslide (Beskid Wyspowy Mts., Outer Carpathians, South Poland). *Folia Quaternaria* 74: 75–96.

MARGIELEWSKI W., OBIDOWICZ A., PELC S. 2003. Late Glacial - Holocene peat bog on Kotoń Mt. and its significance for reconstruction of palaeoenvironment in the Western Outer Carpathians (Beskid Makowski Range, South Poland). *Folia Quaternaria* 74: 35–56.

PISKORZ S. (red.) 2004. Klucze dydaktyczne do rozpoznawania wybranych elementów środowiska przyrodniczo-kulturowego Polski [oprac. zespół aut. T. BRYNDAL, W. CABAJ, S. PELC, D. PIRÓG, S. PISKORZ]. Wydaw. Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków.

ROCZNICE, JUBILEUSZE ANNIVERSARIES, JUBILEES

70. ROCZNICA URODZIN DR. HAB. ANDRZEJA OBIDOWICZA

Dr. Andrzej Obidowicz
70th anniversary of birthday

Andrzej Obidowicz urodził się 31 października 1941 roku w Krakowie, jako drugie dziecko Ludwika i Janiny z domu Wręzlewicz. Szkołę Podstawową nr 24 im. Tadeusza Kościuszki

w Krakowie ukończył w roku 1955. W tym samym roku rozpoczął naukę w V Liceum Ogólnokształcącym im. A Witkowskiego w Krakowie, w którym zdał egzamin dojrzałości w 1959 roku, po czym podjął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie studiów był członkiem Koła Przyrodników Studentów UJ, w którym przez dwa lata pełnił obowiązki kronikarza.

Pracę magisterską pt. „Okrzemki Źródła Lodowego w Dolinie Kościeliskiej w Tatrach” wykonał pod kierunkiem prof. Karola Starmacha. Dnia 21 czerwca 1966 roku zdał egzamin magisterski z wynikiem bardzo dobrym. Po zakończeniu studiów, w okresie 1 X 1966 – 30 IX 1967 odbył staż naukowy w Katedrze Torfoznawstwa Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, gdzie pod kierunkiem doc. Mariana Horawskiego zapoznał się z metodami analizy osadów biogenicznych. W tym samym czasie nastąpiło ważne wydarzenie w Jego życiu osobistym – 19 sierpnia 1967 roku wziął ślub z Marią Sokołowską, koleżanką ze studiów. Z czasem przyszły na świat dwie córki, starsza Ewa (ur. 1968), również absolwentka Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ oraz młodsza Barbara (ur. 1983), absolwentka Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ (Ryc. 1).

1 października 1967 roku A. Obidowicz został zatrudniony na etacie asystenta w Katedrze Torfoznawstwa Wydziału Melioracji Wodnych Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, a po dwóch latach (1 X 1969) przeszedł na etat starszego asystenta. W tym czasie (listopad 1968) otworzył przewód doktorski w Instytucie Biologii Stosowanej Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie. Pracę doktorską pt. „Powstawanie torfowisk w warunkach wysokogórskich na przykładzie wybranych obiektów w polskich Tatrach” wykonał pod kierunkiem doc. Mariana Horawskiego i obronił w czerwcu 1972 roku. W listopadzie 1972 roku został awansowany na etat adiunkta.

Pracując jako asystent w Katedrze Torfoznawstwa (w latach 1968/1969), jednocześnie odbył praktyczny kurs oznaczania mchów pod kierunkiem prof. Bronisława Szafrana w Instytucie